

28.5.2025

EOAK/138/2025

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Mikko Sarja

Esittelijä: Notari Riina Tuominen

TARKASTUS: TAIDEYLIOPISTO 6.5.2025

Tarkastusajankohta

6.5.2025 klo 9–12

Osallistujat oikeusasiamiehen kansliasta

Mikko Sarja, apulaisoikeusasiamies

Johanna Rantala, vanhempi oikeusasiamiehensihteeri

Riikka Jackson, vanhempi oikeusasiamiehensihteeri

Riina Tuominen, notari

Osallistujat tarkastuskohteesta

Rehtori

Vararehtori (osan aikaa)

Asiantuntija (viestintäpalvelut, saavutettavuuden työryhmän koordinoija)

Juristi (opintoasioiden juridiikka ja tietosuoja)

HR- ja palvelujohtaja

Viestintä- ja yhteiskuntasuhdejohtaja

Työsuojelupäällikkö

Vastaava opintopäällikkö

Juristi (hallinnon juridiikka, työsuhdeasioiden juridinen tuki)

Ylioppilaskunta TaiYo

Pääsihteeri

Ylioppilaskunnan hallituksen varapuheenjohtaja

1 TARKASTUKSEN TARKOITUS JA KOHDE

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 5 §:n mukaan oikeusasiamies toimittaa tarpeen mukaan tarkastuksia perehtyäkseen laillisuusvalvontaansa kuuluviin asioihin.

Kyseessä oli ennalta ilmoitettu tarkastus, jota varten Taideyliopistolle lähetettiin ennakkoon ilmoitus käsiteltävistä teemoista. Tarkastuksen tarkoitus oli perehtyä yleisesti Taideyliopiston toimintaan ja erityisesti kohdassa 2 lueteltuihin teemoihin.

Vuonna 2013 perustetun Taideyliopiston muodostavat tuolloin yhdistyneet Kuvataideakatemia, Sibelius-Akatemia ja Teatterikorkeakoulu. Taideyliopisto tarjoaa ylintä musiikin, kuvataiteen, esittävien taiteiden sekä kirjoittamisen koulutusta Suomessa. Taideyliopisto toimii Helsingissä kahdella kampuksella Sörnäsissä ja Töölössä, sekä Seinäjoella ja Kuopiossa.

2 TARKASTUSTEEMAT

Keskustelua käytiin lähemmin seuraavista aiheista:

- oikeusasiamiehen laillisuusvalvonta erityisesti yliopistoja ja korkeakouluja koskevissa asioissa
- Taideyliopiston organisaatio ja toiminta
- ylioppilaskunnan (TaiYo) toiminta
- hyvän hallinnon, julkisuusperiaatteen ja kielellisten oikeuksien toteutuminen yliopistossa ja ylioppilaskunnassa
- opiskelijavalinta
- opiskelijoiden oikeusturva (opintosuoritusten arviointi ja hyväksi lukeminen, oikaisupyynnöt, opiskeluoikeuden peruuttaminen)
- opiskeluympäristön turvallisuus ja kurinpito
- arkaluontoisten tietojen käsittely
- vammaisten henkilöiden oikeudet; opiskelumahdollisuuksien turvaaminen ja osallistumisoikeudet (esteettömyys, saavutettavuus, kohtuulliset mukautukset, opiskelijoiden tuki, vammaisille opiskelijoille myönnettävät erityisjärjestelyt)
- yliopiston oman toiminnan laadunhallinta ja toimintamallit epäkohdista ilmoittamiseen, hallinnonsisäisten kanteluiden käsittely
- Taideyliopiston esiin nostamat teemat: saavutettavuustyö kansallisesti, yhden opiskeluoikeuden sääntö ja digitaalinen oppimisympäristö/oppimisalusta.

3 ENNAKKOAINEISTO

Ennakkoon saatiin seuraavat asiakirjat (liite 1):

- Taideyliopiston saavutettavuussuunnitelma
- agenda tarkastukselle
- Yksilölliset opintojärjestelyt -ohjeistus
- esittelykalvot Taideyliopisto 2025
- esittelykalvot Taideyliopiston ylioppilaskunta
- järjestyssääntö
- Kohteletan minua hyvin -toimintaohje
- vararehtorin päätös Taideyliopiston toimenpideohjelmasta opiskelijoiden päihteiden käytön ehkäisemiseksi ja ongelmatilanteisiin puuttumisen tueksi sekä
- tarkastuksen keskustelun aiheisiin liittyvät linkit julkisilla www-sivuilla oleviin materiaaleihin.

Oikeusasiamiehen laillisuusvalvonnan erityisteemana vuonna 2025 on ”Digitalisoitua julkinen hallinto ja perusoikeudet sekä digitalisaatioon liittyvät haasteet ja erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien oikeuksien toteutuminen julkisen hallinnon sähköisissä asiointipalveluissa”. Taideyliopistolta saatiin ennakkomateriaalina kattavat vastaukset sekä vuositeemasta että ”Vammaisten henkilöiden oikeudet” -aiheesta laadittuihin kysymyksiin.

4 ESIIN NOUSSEITA ASIOITA

Aluksi kierrettiin Kampus Myllyn tiloissa osoitteessa Sörnäisten rantatie 19 ja tutustuttiin Taideakatemian opetustiloihin. Tässä yhteydessä keskusteltiin yleisesti opiskelusta Taideyliopistossa, joka eroaa melko paljon muissa yliopistoissa opiskelusta mm. lähiopetuksen määrässä ja siinä, että sisäänottokiintiöt ovat hyvin pienet.

Kierroksella keskusteltiin myös muun muassa kohtuullisista mukautuksista taideopiskelijoiden opinnoissa. Niitä arvioitiin tarvittavan neuropsykiatristen haasteiden ym. takia muun muassa kirjallisessa työskentelyssä mutta ei niinkään itse taiteen tekemisessä. Esille tuli myös se, että opiskelijat oppivat tuntemaan toisensa hyvin erityisesti Teatterikorkeakoulussa, jossa tehdään paljon yhteisiä projekteja, myös vuosikurssirajat ylittäen. Sibelius-Akatemian puolella on opiskelijakyselyissä havaittu enemmän yksinäisyyden kokemuksia opinnoissa, mikä johtuu mm. soitinopetuksen erilaisesta luonteesta.

Tarkastushetkellä oli parhaillaan käynnissä näyttelijäntyön valintakoe.

Varsinaisina johdantoina pidettiin yleisesitykset oikeusasiamiehen toiminnasta ja havainnoista erityisesti yliopistojen ja korkeakoulujen laillisuusvalvonnassa – mukaan lukien yliopiston itsehallinnollisen aseman sekä tieteen, taiteen ja tutkimuksen vapauden laillisuusvalvonnalle asettamat reunaehdot – sekä Taideyliopiston ja ylioppilaskunnan toiminnasta.

Haasteena yliopiston näkökulmasta nousi esiin taiteen vapaus siitä näkökulmasta, milloin yhden taiteellinen vapaus rikkoo toisen vapautta/oikeutta, samoin se, että sananvapaus, ilmaisuvapaus ja taiteen vapaus voivat olla ristiriidassa muiden oikeuksien kanssa, jolloin saattaa syntyä erilaisia käsityksiä siitä, mikä on eettistä tai sopivaa. Tematiikka peilaa yhteiskunnan muutosta ja liittyy yliopiston erityispiirteisiin. Keskustelua näistä käydään opetusryhmissä, ja eettisten asioiden pohtiminen on keskeinen osa ammattilaisuutta.

Ylioppilaskunnan edustajien kanssa keskusteltiin etenkin ylioppilaskunnan yliopistolain 46 §:n mukaisista oikeusasiamiehen valvonnan piiriin kuuluvista yleisistä ja erityisistä tehtävistä, – joista viimeksi mainitut ovat perustuslain 124 §:n tarkoittamia julkisia hallintotehtäviä –, hallintolain ja julkisuuslain soveltamisesta ja menettelytavoista sekä virkavastuusta ja sen tunnistamisesta yliopistolain mukaisia tehtäviä hoidettaessa samoin kuin lakisääteisen kaksikielisyyden toteutumisesta ylioppilaskunnan toiminnassa. Lisäksi keskusteltiin ylioppilaskunnan pakkojäsenyydestä ja ylioppilaskunnan jäsenmaksuista vapauttamista koskevista tilanteista.

Ilmeni, että ylioppilaskunnan lakisääteisten tehtävien hoitamiseen on saatu opastusta yliopistolta ja Suomen Ylioppilaskuntien Liitolta ja nuo tehtävät lähtökohtaisesti tunnistettiin; edustajistossa on kuitenkin käyty keskustelua siitä, mitkä asiat liittyvät ylioppilaskunnan yleisiin tehtäviin (esimerkiksi hallituksen toimivalta ottaa kantaa joihinkin asioihin julkilausuman muodossa).

Keskustelua käytiin julkisuuslain mukaisten menettelytapojen ennakkollisen arvioinnin merkityksestä; apulaisoikeusasiamies korosti sitä, että tiedossa tulee olla, kenelle asiakirjapyyntöä käsittelee kulloinkin kuuluu, kuka tekee valituskelpoisen päätöksen sekä miten ja missä määräajoissa tietopyyntöihin tulee vastata. Menettelytavat julkisuuskysymyksissä olivat ylioppilaskunnan tiedossa ja ohjeistusta niihin löytyy. Taideyliopiston osalta prosessit tieto- ja asiakirjapyyntöissä sekä niiden julkisuuslain mukaisuuden arvioinnissa ovat kehittyneet. Tietopyynnöt tunnistetaan, samoin niihin liittyvät käsittelyaika vaatimukset. Organisaatio on pieni ja ketterä, jossa tieto liikkuu hyvin ja tarkoituksenmukaisin käsittelijä pyynnöille löydetään hyvin.

Keskustelua käytiin myös kielellisten oikeuksien toteutumisesta ja toteuttamisesta paitsi opetuksessa myös hallintoasioissa sen pohjalta, että yliopistolla on korostuneet kielelliset velvoitteet kansalliskielten osalta: yliopistolain mukaisesti sen opetus- ja tutkintokielet ovat suomi ja ruotsi ja se vastaa lisäksi siitä, että ruotsin kieltä taitavia taidealojen ammattilaisia koulutetaan riittävä määrä maan tarpeisiin. Sisäänottomäärien ja ryhmien pienuuden vuoksi varsinaisia erillisiä kielikiintiöitä ei ole. Henkilöstössä on paljon ruotsinkielentaitoisia, mutta ongelmana ovat pienet ryhmäkoot, ja ruotsinkielisten ryhmien perustaminen on ollut hankalaa. Kansainvälistymisen myötä kieliasiat ovat nousseet esille. Taideyliopistossa on tehty kielipolitiikka, eli miten toimia niin, ettei kieli muodostu eriarvoistavaksi tekijäksi.

Taideyliopiston verkkosivut todettiin varsin informatiivisiksi. Lisäksi ohjeistusta erilaisiin tilanteisiin on kattavasti; eritoten epäasialliseen käytökseen ja kohteluun liittyvät ohjeistukset ovat seikkaperäiset.

Keskustelua käytiin myös kanteluiden käsittelystä. Rehtorille päätyi monenlaisia yhteydenottoja ja viestejä. Kantelunimikettä sellaisenaan ei kuitenkaan ole käytetty, mutta on kirjeitä, joissa tuodaan esille tyytymättömyyttä prosessien kulkuun ja se, miten niitä voisi kehittää.

Taideyliopisto nosti esille saavutettavuustyön ja digitaalisen oppimisympäristön. Yliopistoja ja korkeakouluja ohjataan yhteiseen digitaaliseen ympäristöön, jotta tietojärjestelmät sopisivat yhteen. Tässä nähdään hyvinä puolina yhteiset ratkaisut, joiden myötä kustannukset pysyvät maltillisina, mutta Taideyliopisto toivoi, että päällekkäisen työn välttämiseksi tehtäisiin yhteistyötä kaikkien yliopistojen ja korkeakoulujen kesken. Esimerkiksi tietojärjestelmien vaikutusten arvioinnit tehdään tällä hetkellä jokaisessa korkeakoulussa erikseen. Taideyliopisto nosti myös esiin valmistelussa olevan yhden opiskeluoikeuden säännön, jonka toteutuksen aikataulua pidetään kiireisenä. Muutos koetaan muutoin tervetulleeksi, mutta alkuvaiheessa tähän kerrotaan liittyvän todella paljon manuaalista työtä.

5 TOIMENPITEET

Tarkastus ei antanut apulaisoikeusasiamiehelle aihetta jatkotoimenpiteisiin.

LIITTEET

1. Taideyliopiston toimittama ennakkomateriaali
2. Digitalisoituva julkinen hallinto ja perusoikeudet -lomake vastauksineen
3. Lomake "Vammaisten henkilöiden oikeudet" oikeusasiamiehen kanslian tarkastuksilla